

Така відомча нормативна регламентація породжує ряд закономірних питань, що не узгоджуються з чинним КПК, і навіть суперечать йому.

По-перше, як довго слідчий-криміналіст може мати статус старшого СОГ, у якій розслідування здійснюють декілька слідчих та на свій розсуд під час досудового розслідування визначати, які слідчі (розшукові дії) є найбільш складними, а які ні; по-друге, відповідно до ст. 40 КПК України законодавець надав слідчому наряду з іншими повноваженнями, і повноваження у випадках встановлених КПК України проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії (п.2 ч.2 ст. 40 КПК). Серед підстав відводу слідчого від здійснення подальшого розслідування, або ж обмеження його повноважень законодавець не визначає таку підставу, як діяльність слідчого у складі СОГ. Виникає питання, наскільки правомірним є таке обмеження повноважень слідчого у складі СОГ?

До того ж, як бути з питаннями щодо внесення змін у складі слідчих цієї групи, оскільки в умовах тривалої роботи такі зміни неминучі.

Хто має право вносити дані до Єдиного реєстру досудового розслідування та відповідні зміни до нього: слідчий чи слідчий-криміналіст? Особливо з питань щодо обставин вчинення кримінального правопорушення, його правової кваліфікації, часу та дати повідомлення про підозру, дати затримання особи, обрання, зміни та скасування щодо неї запобіжного заходу, зупинення та відновлення досудового розслідування, оголошення розшуку підозрюваного, об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань, як і закінчення досудового розслідування нам можна лише здогадуватися.

Не слід забувати і про питання недопустимості доказів. Пункт 2 ч.3 ст. 87 КПК України прямо вказує, що недопустимими є також докази, що були отримані після початку кримінального провадження шляхом реалізації органом досудового розслідування чи прокурором своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень.

З положень п.17 ч.1 ст. 3 КПК передбачається, що слідчий це службова особа відповідного органу, яка уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Такого учасника кримінального провадження як слідчий-криміналіст, який має право здійснювати досудове розслідування у кримінальних правопорушеннях, більш того, у кримінальних правопорушеннях проти особи самостійно проводити найбільш складні слідчі (розшукові) дії у тому числі і призначати судові експертизи, чинним кримінальним процесуальним законодавством не передбачено.

Теоретичні ідеї і концепції, якщо вони відповідають потребам практики, звичайно ж можуть сприйматися останньою іноді без закріплення в правових нормах. Однак не закріплення таких закономірностей в кримінальну процесуальну правову форму дозволятиме в будь-який час безперешкодно їх порушувати, перетворювати на свій лад або зовсім ігнорувати.

Проведення розслідування слідчо-оперативною групою залежно від підстав її створення починаючи з моменту надходження заяв, повідомлень про кримінальне правопорушення та внесення відомостей до ЄРДР під час розслідування, і завершуючи прийняттям рішення про направлення матеріалів кримінального провадження до суду має свою специфіку та особливості, які підлягають подальшому дослідженню з урахуванням основних положень Конституції України, засад Кримінального провадження, Міжнародних правових актів ратифікованих Україною з питань надання правової допомоги у кримінальних провадженнях та прав учасників кримінального процесу.

Бібліографічні посилання:

1. Іщенко А.В., Красюк І.П., Матвієнко В.В. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування злочинів. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 212 с.
2. Аленин Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. – Одесса, 2002. – 264 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 верес. 2017 р. : (ОФЦ, ТЕКСТ). – К.: ПАЛІВОДА А.В., 2017. – 372с. – (Кодекси України).
4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07 липня 2017 року N 575 за N 937/30805 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>

Фіалка Михайло Ігорович
доцент кафедри кримінального права
і кримінології факультету № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КРИМІНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК САМОСТІЙНИЙ НАПРЯМОК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Кримінологічна підготовка виступає як необхідна складова частина процесу навчання майбутніх фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України. Без кримінологічних знань не можуть обійтись працівники системи правоохоронних органів, адже вони перебувають на передньому краї боротьби зі злочинністю та злочинцями, мають збирати, аналізувати й узагальнювати інформацію про рівень, структуру, динаміку, детермінанти і тенденції розвитку цього антисуспільного явища [1, с. 5].

Тому вивчення курсу «Кримінологія» має на меті виробити у курсантів (слухачів) кримінологічного мислення, сформувати науково обґрунтовані погляди на злочинність як на негативний об'єктивно-обумовлений соціальний процес, який суспільство і держава повинні стримувати в певних рамках для того, щоб не допустити порушення умов їх нормальної

життєдіяльності, а також дати курсантам (слухачам) знання про «стратегії» впливу на злочинність в сучасних умовах, підготувати їх до компетентного вирішення професійних завдань.

Досягнення вищевказаної мети в вивченні курсу «Кримінологія» передбачає вирішення таких основних завдань:

- дати курсантам (слухачам) знання про основні проблеми вітчизняної та зарубіжної кримінології, її предмет (злочинність) як негативний соціальний процес, її причини, характеристика осіб, які вчиняють злочин, система попередження злочинності);

- сформувати у курсантів (слухачів) уміння і навички аналізу та оцінки даних про злочинність, прогнозування злочинності і індивідуальної злочинної поведінки, організації та здійснення профілактичної діяльності, використання сучасних методик для реалізації цих завдань.

У процесі вивчення курсу «Кримінологія» курсанти (слухачі) повинні придбати наступні навички та вміння:

- мати сучасні, вільні від ідеологічних штампів уявлення про злочинність як соціальне явище, її детермінанти і межі можливого впливу на злочинність;

- вміти правильно «читати» кримінальну статистику і грамотно оцінювати кримінологічні ситуації як в країні в цілому, так і в окремому регіоні, володіти необхідними прийомами прогнозування злочинності і індивідуальної злочинної поведінки;

- знати основні особливості осіб, які вчинили злочини різних видів, з тим, щоб правильно організувати свою майбутню професійну діяльність щодо реалізації профілактичних заходів відносно їх;

- знати і вміти правильно використовувати в повсякденній роботі прийоми і методи профілактичного впливу на правопорушників;

- чітко уявляти сутність, зміст і основні форми взаємодії різних правоохоронних органів у здійсненні профілактичної діяльності;

- вміти планувати профілактичну роботу, вести її облік і аналіз.

Кримінологія вельми практична наука. Вона надає і розуміння проблеми злочинності в цілому, і розуміння того що суспільство може вчинити в боротьбі з нею, якими засобами та методами воно, тобто суспільство, повинно користуватись з урахуванням стану, характеру, структури злочинності, яке місце правоохоронних органів взагалі і органів досудового розслідування Національної поліції України зокрема в боротьбі зі злочинністю, що первинно в цій боротьбі: закон і покарання або заходи економічного, соціального та виховного характеру.

Сучасні рівень розвитку суспільних відносин ставить перед юридичними закладами вищої освіти нові вимоги та визначає наступні рубежі опанування науковими знаннями в межах кримінологічної підготовки. При цьому, методи та форми організації навчального процесу кінця XX і початку XXI століть відрізняються від сучасних. Мова йде про те, що поряд з пояснювально-ілюстративним викладенням навчального матеріалу під час вивчення навчального курсу «Кримінологія» слід більш активніше використовувати проблемну форму подання навчального матеріалу.

При цьому, необхідно усвідомлювати той факт, що головною відмінністю проблемного викладу навчального матеріалу від пояснювально-ілюстративного є продуктивна розумова діяльність та активність розумових процесів курсантів та слухачів. Вміло побудований проблемний виклад матеріалу підштовхує курсантів (слухачів) до отримання нових знань, а не дає їх в готовому вигляді; дозволяє здобувачам йти попереду міркувань педагога, зв'язуючи свої думки з його висловлюваннями. Проблемне викладання матеріалу дозволяє якісно засвоїти знання, розвиває теоретичне мислення, формує пізнавальний інтерес і професійну мотивацію особи, що навчається.

Наголошуючи на проблемному викладанні матеріалу з навчальної дисципліни «Кримінологія» можливо виділити наступні прийоми:

- контраргументи викладача передбачуваному опоненту в процесі викладу;

- пред'явлення курсантам (слухачам) навмисно невірної логіки викладання, доказування і аналізу викладачем отриманих при цьому результатів;

- розкриття викладачем причин і характеру невдач, що зустрічалися на шляху вирішення обговорюваних проблем;

- аналіз викладачем можливих наслідків невірних пропозицій, розподіл матеріалу, що викладається на розвиваючі смислові моменти;

- фіксування уваги курсантів (слухачів) на послідовності протиріч, що виникають під час вирішення завдань, інтригуючий опис досліджуваного об'єкта з подальшою постановкою питання;

- опис конфлікту або суперечності в конкретній ситуації;

- персоніфіковане опис протиріч;

- опис конфлікту з опорою на історію питання і т. д.

При вивченні кримінології необхідно добре уявляти, яке місце займає ця наука і навчальна дисципліна в системі суспільних, особливо правових наук і навчальних дисциплін, які цілі переслідує процес пізнання, або для чого необхідні кримінологічні знання майбутньому правознавцеві, особливо – з кримінально-правової спеціалізації.

Підвести підсумок викладеному вище хотілось словами В. Н. Кудрявцева і В. Е. Емінова. Вони наголошували на тому, що той хто оволодіє хоча б азами кримінології, ніколи не буде бачити проблему злочинності у спрощеному вигляді. Боротьба зі злочинністю це не одноразова кампанія з ліквідації злочинності, а кропітка, повсякденна робота усіх систем держави і суспільства [2, с. 13]. При цьому, хотілось додати, ключове місце в цій системі займають підрозділи Національної поліції України.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінологія: навчально-методичний посібник / за заг. ред. проф. О. М. Джужу, В. В. Василевич, Т. Л. Кальченко, Н. В. Кулакова та ін. Київ: Атака, 2008. 316 с.
2. Кримінологія: ученик / под ред. В. Н. Кудрявцева и В. Е. Эминова. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юрист, 2014. 734 с.